

Integracja międzykulturowa – dobre praktyki w polskich samorządach terytorialnych

dr Maria Kurowska, mgr Aneta Maciejewska-Jakś,
Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego

Wstęp

Wielokulturowość jest powszechnym zjawiskiem we współczesnym świecie. Tak powszechnym, iż często już niemal niezauważalnym. Jak zauważa Beata Boćwińska-Kiluk, „różnice kulturowe są uważane za bardziej powszechne niż wszystkie ludzkie podobieństwa.”¹ Zjawisko wielokulturowości wiąże się ściśle ze zjawiskami takimi jak migracja oraz uchodźstwo. Anna Knocińska pisze, że: „Zjawiska migracji czy uchodźstwa mają obecnie charakter globalny. Wskazuje się na coraz większą heterogeniczność współczesnych społeczeństw.² To samo konstatuje znany polski socjolog, Zygmunt Bauman: „populacja niemal każdego kraju jest obecnie kolekcją diaspor. Populacja niemal każdego większego miasta jest dzisiaj zbiorowiskiem enklaw etnicznych, religijnych, stylu życia (...)”³.

Oczywiście kultury od wieków przenikały się ze sobą, często jednak dochodziło do przejawów wzajemnej nietolerancji. W świecie współczesnym wszelkie przejawy nietolerancji podlegają polityczno-społecznej sankcji, a działania osób rządzących zmierzają do tego, by jak najefektywniej umacniać więzi międzykulturowe. „Wielokulturowość w warunkach

współczesnych porządków demokratycznych stała się swego rodzaju normatywnym nakazem, motywowanym troską o godność i dobrobyt wszystkich jednostek — podkreśla Elżbieta Budakowska. Wnosi nowy typ wrażliwości dotyczący stopnia świadomości pewnych potrzeb ludzi we współczesnej rzeczywistości politycznej. Narzuca imperatyw stosowania równorzędnych miar wobec tego, co potępiamy i akceptujemy, zarówno w naszej, jak i w obcej kulturze. Uzasadnia, tym samym, konieczność prowadzenia polityki rozwoju kulturalnego i materialnego grup kulturowych oraz wzmacniania ich tożsamości⁴. Funkcjonowanie w rzeczywistości wielokulturowej stawia zatem przed współczesnym człowiekiem zadanie. Wymusza od niego — jak ocenia Boćwińska-Kiluk — nabywanie nowych kompetencji — kompetencji do komunikacji międzykulturowej.”⁵

Niniejsze opracowanie poświadcza, że polskie samorządy lokalne mogą pochwalić się swoimi kompetencjami w zakresie komunikacji międzykulturowej. Stanowi ono zbiór przykładów tzw. dobrych praktyk stosowanych w wybranych polskich samorządach lokalnych w obszarze integracji międzykulturowej. Analiza obejmuje osiem samorządów lokalnych z różnych regionów Polski, których tereny zamieszkują silne enklawy etniczne. Zakres działań zmierzających do integracji międzykulturowej jest zróżnicowany w każdym z regionów i zależy od szeregu czynników: rodzaju oraz wielkości danego samorządu, jego położenia, historii, możliwości finansowych oraz liczby obcokrajowców. Celem opracowania jest analiza działań podejmowanych przez władze lokalne w Polsce na rzecz cudzoziemców. Do przeprowadzenia tej

1 B. Boćwińska-Kiluk, *Uwarunkowania komunikacji międzykulturowej*, [w:] *Od wielokulturowości miejsca do międzykulturowości relacji społecznych. Współczesne strategie kreowania przestrzeni życia jednostki*, (red.) J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, B. Boćwińska-Kiluk, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2014, s. 137.

2 A. Knocińska, *Problemy komunikacji międzykulturowej w II Rzeczypospolitej (1918-1939) – antecedencje i inspiracje współczesności*, [w:] *Wieloaspektowość komunikacji społecznej w środowisku wielu kultur*, (red.) K. Czerwiński, M. Fiedor, D. Wosik-Kawała, Wydawnictwo Adam Marszałek, Gnieźnińska Szkoła Wyższa, Toruń 2012, s. 58.

3 Z. Bauman, *Edukacja w świecie diaspor* [w:] Z. Mach, I. Głuszyńska (red.), *Aktualne zagrożenie dla wartości związanych z wielokulturowością*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2009, s. 20.

4 E. Budakowska, *Wielokulturowość: ponowoczesnym nacjonalizmem?*, [w:] *Integralnokulturowe badanie kontaktu kulturowego. Wybrane problemy społeczne i prawne*, (red.) J. Królikowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, s. 154.

5 B. Boćwińska-Kiluk, s. 137.

analizy wykorzystano materiały źródłowe pozyskane w badanych samorządach.

Słowa kluczowe: integracja, imigranci, samorząd terytorialny, dobre praktyki.

Urząd Miejski w Białymstoku⁶

Blisko 300-tysięczny Białystok jest największym miastem północno-wschodniej Polski i stolicą województwa podlaskiego. Pełni rolę administracyjnego, gospodarczego, naukowego i kulturalnego centrum tej części kraju, która ze względu na wyjątkowe walory ekologiczne, zwana jest Zielonymi Płucami Polski. Położenie miasta w czystym ekologicznie i pełnym atrakcji turystycznych regionie oraz bogata infrastruktura czynią Białystok i jego otoczenie miejscem atrakcyjnym do życia, wypoczynku i rozwoju turystyki.⁷

Zagadnienia wielokulturowości, integracji międzykulturowej oraz polityki integracyjnej są elementem obowiązującej Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020, będącej podstawowym dokumentem określającym główne kierunki działań i rozwoju Miasta Białystok. Warto podkreślić, iż tematyka dotycząca integracji międzykulturowej zawarta jest w jednym z celów strategicznych. Uzupełnieniem wypracowanej strategii w obszarze wielokulturowości jest Uchwała Nr LVIII/777/10 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 13 września 2010 roku.

Ze względu na swoje położenie geograficzne Białystok jest niejako w sposób niezaprzeczalny i oczywisty predysponowany do wypełniania funkcji miasta wielokulturowego kresów Unii Europejskiej. Licznie organizowane różnorodne przedsięwzięcia kulturalne służą lokalnej społeczności będąc nie tylko formą rozrywki, ale stanowią one o spełnianiu, a nawet o eksponowaniu roli Białegostoku jako miasta wielokulturowego. Dzięki wydarzeniom kulturalnym aktywizowane są twórcze środowiska mniejszościowe, popularyzujące kulturę i tradycje różnych grup narodowych i etnicznych, takich jak np. Białorusinów, Żydów, Tatarów, Romów oraz wyznaniowych – prawosławnych i muzułmanów, od pokoleń zamieszkujących w Białymstoku i na terenach województwa podlaskiego. Wydarzenia kulturalne obejmują sztukę współczesną, teatr, muzykę, taniec, film. Organizowane są liczne imprezy i festiwale ukazujące, eksponujące i podtrzymujące wielokulturowość i dziedzictwo kulturowe regionu. Tylko w roku 2018 odbyło się wiele imprez i przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, takich jak np. *Wieczór Kolęd Prawosławnych*, XXVI

Ogólnopolski Festiwal „Piosenka Białoruska 2019” – eliminacje rejonowe, Koncert galowy 38. Międzynarodowego Festiwalu Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej, XII Festiwal Kultury Żydowskiej „Zachor – Kolor i dźwięk”, XXXIV Święto Kultury Białoruskiej, Festiwal Kultury Tatarskiej, VI Międzynarodowy Festiwal Piosenki Poetyckiej im. Bułata Okudźawy „Wiara, Nadzieja, Miłość”, XII Międzynarodowy Festiwal Muzyki, Sztuki i Folkloru – Podlaska Oktawa Kultur, Festiwal Piosenki Polskiej i Białoruskiej „Białystok – Grodno”, XXIII Białostockie Dni Muzyki Cerkiewnej, XXV i XXVI Prezentacje Zespołów Obrzędowych „Białoruski Obrzęd na Scenie”, VIII Międzynarodowe Targi Książki Festiwal Literacki „Na pograniczu kultur”, czy Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Droga ku Wzajemności” (20 – 21 września 2018 rok).

Ponadto, do zagadnienia wielokulturowości, a co za tym idzie do integracji obcokrajowców z ludnością polską przywiązuje się dużą wagę w placówkach oświatowych prowadzonych przez Miasto Białystok. Ze względu na położenie województwa podlaskiego wzdłuż wschodniej granicy kraju, i znaczną liczbę obcokrajowców pochodzenia białoruskiego bądź ukraińskiego, szczególnym wsparciem w białostockich przedszkolach i szkołach objęte są dzieci białoruskie i ukraińskie. Dla uczniów pochodzących z Białorusi bądź z Ukrainy, na wniosek rodziców, w szkołach organizowane są lekcje języka białoruskiego oraz ukraińskiego. Dla uczniów romskich szkoły również zapewniają dodatkowe zajęcia edukacyjne, tj. zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, zespoły korekcyjno – kompensacyjne lub terapię pedagogiczną. Uczniowie z kulturowo odmiennych społeczeństw mogą liczyć na odpowiednią pomoc i szeroki wachlarz zajęć, między innymi o charakterze integrującym i adaptacyjnym, prowadzonych przez wychowawców w zespołach klasowych oraz samorząd szkolny wśród całej społeczności uczniowskiej danej szkoły. W szkołach prowadzone są również zajęcia edukacyjne w ramach Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego, kształtujące postawy tolerancji i szacunku wobec drugiego człowieka oraz odmiennych kultur i tradycji. Oferowana jest także pomoc psychologiczno – pedagogiczna, która jest udzielana indywidualnie uczniom i wychowankom, w odpowiedzi na prezentowane przez nich problemy. W ramach pomocy psychologiczno – pedagogicznej uczniowie, również dzieci i młodzież z kulturowo odmiennych społeczności, mogą uczestniczyć w indywidualnych spotkaniach i rozmowach z pedagogiem i psychologiem szkolnym. W razie potrzeby uczniom oraz ich rodzicom wskazywane są źródła i miejsca specjalistycznej pomocy w placówkach zewnętrznych.

O tym, że władze lokalne są otwarte i gotowe do współpracy w dziedzinie wielokulturowości świadczy także utworzenie już w 2008 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku odrębnego Zespołu Pracowników Socjalnych Nr 11, który zajmuje się udzielaniem pomocy cudzoziemcom,

6 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Miejski w Białymstoku (styczeń 2019 rok).

7 O Białymstoku, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], https://www.bialystok.pl/pl/o_nas.

którzy ubiegają się w Polsce o przyznanie statusu uchodźcy. Zespół ten prowadzi realizację tzw. Indywidualnych Programów Integracji (IPI).

Kolejną inicjatywą na rzecz propagowania wielokulturowości oraz integracji międzykulturowej jest funkcjonujące od stycznia 2018 roku Centrum Aktywności Społecznej, które działa w strukturze Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Celem jego utworzenia jest aktywizacja i wyzwalanie inicjatywy społecznej, w tym również wśród mniejszości narodowych. Zadania Centrum Aktywności Społecznej koncentrują się również na współpracy i wsparciu organizacji pozarządowych oraz podejmowaniu działań na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego. Warto dodać, iż budynek, w którym znajduje się Centrum Aktywności Społecznej został przystosowany do potrzeb organizacji pozarządowych oraz inicjatywnych grup mieszkańców. Służy on realizacji zadań publicznych, między innymi takich jak działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz nauce języka regionalnego i działalności na rzecz integracji cudzoziemców. Wszystkie wydania skierowane do mieszkańców Białegostoku, dotyczące integracji międzykulturowej, które odbyły się w Centrum Aktywności Społecznej miały charakter otwarty, a mieszkańcy mogli w nich uczestniczyć nieodpłatnie. W budynku Centrum Aktywności Społecznej znajduje się także biblioteka, w której można korzystać ze zbiorów dotyczących kultury rosyjskiej i tatarskiej.

W Białymstoku z powodzeniem funkcjonuje także Fundacja Dialog.⁸ Jest ona organizacją pożytku publicznego, a powstała z inspiracji chrześcijańskiej 13 lutego 2001 roku (akt fundacyjny). Do 18 grudnia 2014 roku działała pod nazwą - Fundacja Edukacji i Twórczości. *Celem i misją Fundacji jest dialog wyrażający się w miłości do drugiego człowieka i przekształcający społeczeństwo we wspólnotę, w której poszanowane są prawa człowieka i godność osoby ludzkiej.*⁹ Obszar działalności Fundacji jest bardzo szeroki. Fundacja Dialog realizuje swoje cele statutowe oraz misję w zakresie szeroko rozumianej pomocy społecznej, edukacji, wychowania i kultury, jak również w obrębie budowania dialogu i ochrony praw człowieka. W tym ostatnim obszarze zawarte są cele i działania Fundacji nakierowane na problemy wielokulturowości oraz integracji międzykulturowej. W szczególności dotyczą one, poza innymi aktywnościami ujętymi w tym obszarze: działalności na rzecz integracji cudzoziemców i uchodźców, budowania dialogu międzykulturowego, udzielania pomocy prawnej oraz poradnictwa obywatelskiego, a także zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa. Fundacja skupia się także na przed-

sięwzięciach na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka, jak również swobód obywatelskich, a także na działaniach wspomagających rozwój demokracji oraz wspólnot i społeczności lokalnych. W ramach statutowej działalności Fundacji prowadzone są przedsięwzięcia na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami.¹⁰ Fundacja Dialog w Białymstoku prowadzi szeroko pojętą działalność w zakresie integracji międzykulturowej, realizując zadanie publiczne pod tytułem: „*Ku efektywnej integracji*”. Obejmuje ono utworzenie i prowadzenie punktów informacyjno-doradczych oraz pomoc cudzoziemcom. Punkty doradcze funkcjonują w Białymstoku, Suwałkach i Łomży. W ramach punktów oferowana jest pomoc w odnalezieniu się w lokalnych realiach oraz zapewnienie dostępu do fachowego poradnictwa. Pomoc cudzoziemcom świadczona jest przez asystenta cudzoziemców oraz prawnika i obejmuje ona swym zakresem:

- towarzyszenie rodzinie cudzoziemskiej w rozwiązywaniu trudnych dla niej sytuacji
- pomoc prawną dotyczącą praw i obowiązków cudzoziemców; (Z doświadczeń pracowników Fundacji, prawnika zatrudnionego do realizacji tego działania, a także z rozmów przeprowadzonych bezpośrednio z samymi cudzoziemcami i pracownikami MOPR w Białymstoku wiadomo, iż zapotrzebowanie na tego typu poradnictwo jest bardzo duże. W szczególności pomoc prawna dotyczy m.in. prawa administracyjnego, prawa cywilnego oraz prawa pracy. Prawnicy mają doświadczenie w zakresie świadczenia pomocy prawnej cudzoziemcom, a przede wszystkim osobom narodowości czecheńskiej)
- wyjaśnianie zasad, norm i obowiązków funkcjonujących w Polsce
- pomoc w znalezieniu pracy
- pomoc w poszukiwaniu mieszkań
- towarzyszenie podczas wizyt u lekarza
- pośredniczenie w załatwianiu różnego rodzaju spraw urzędowych oraz w kontaktach z instytucjami
- pomoc w wypełnianiu dokumentów urzędowych
- przekazywanie informacji o miejscach, do których można zwracać się z problemami
- pomoc w tłumaczeniu dokumentów oraz w trakcie wizyt w urzędach itp.

Ponadto, Fundacja Dialog organizuje i prowadzi kursy języka polskiego oraz kursy adaptacyjne dla cudzoziemców. W zakresie pracy z dziećmi cudzoziemców Fundacja skupia się na wsparciu szkół. Działania Fundacji obejmują także orga-

8 Fundacja DIALOG, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/>.

9 Fundacja DIALOG – Misja, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/o-nas/misja/>.

10 Fundacja DIALOG – Statut Fundacji DIALOG, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/o-nas/statut/>.

nizację i prowadzenie doradztwa zawodowego oraz szkoleń dla osób pracujących z cudzoziemcami. Fundacja koncentruje także swoją działalność na przyznawaniu dopłat do mieszkań wynajmowanych przez cudzoziemców na wolnym rynku. Powszechnie wiadomo, iż jednym z najczęstszych i najpoważniejszych problemów, na jakie napotykać cudzoziemcy jest brak dostępu do tanich mieszkań. Wiąże się to z koniecznością wynajmowania mieszkań na wolnym rynku oraz wysokimi kosztami najmu mieszkania w Polsce. Kupno lokalu mieszkalnego przez cudzoziemców przybywających w celach zarobkowych jest praktycznie nierealne ze względu na bardzo wysokie koszty, które musieliby ponieść. Pracownicy Fundacji Dialog koncentrują się również na realizacji działań integrujących obywateli państw trzecich. Przedsięwzięcia Fundacji wiązały się z organizacją integracyjnych warsztatów kulinarnych oraz akcji „Czym chata bogata”.

Jak wynika z zaprezentowanych przykładów można stwierdzić, iż władze lokalne oraz organizacje wspierające cudzoziemców w Białymstoku podejmują wiele różnorodnych inicjatyw w zakresie szeroko rozumianej integracji międzykulturowej. Na szczególną uwagę zasługują wszelkie przedsięwzięcia skupiające się na organizowaniu i świadczeniu pomocy osobom przybywającym na Podlasie. W Białymstoku władze lokalne wydają się być dobrze przygotowane, otwarte i gotowe na współpracę w ramach integracji międzykulturowej.

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego¹¹

Województwo pomorskie, położone w północnej części Polski, jest jednym z najatrakcyjniejszych regionów naszego kraju. Z racji swojego położenia województwo pomorskie oferuje doskonałe warunki do wypoczynku i rozrywki. Potencjał ekonomiczny regionu jest związany z przemysłem stoczniowym, rafineryjnym, maszynowym, meblowym oraz usługami portowymi. Porty morskie w Gdańsku i Gdyni, dwa największe porty w rejonie morza Bałtyckiego, oferują możliwości rozwoju różnego typu produkcji i usług. Warto wspomnieć, że w województwie pomorskim inwestują m.in. Lotos (Gdańsk), Reuters (Gdynia), Sea Invest (Gdańsk), Intel czy IBM (Gdańsk), Axiom (Gdańsk), International Paper (Kwidzyn).¹²

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego podejmuje szereg działań na rzecz wsparcia szeroko pojętej integracji międzykulturowej na obszarze województwa pomorskie-

go. Przy kształtowaniu polityki w tym zakresie uwzględniane są wyzwania stojące przed pomorskim rynkiem pracy oraz gospodarką regionu. Sytuacja na rynku pracy, objawiająca się brakiem kadr w niektórych zawodach, spowodowała napływ imigrantów w celach zarobkowych, wypełniających tę lukę. Okazuje się zatem, że priorytetem działania staje się systemowe wsparcie na rzecz integracji imigrantów w województwie pomorskim.

Samorząd Województwa Pomorskiego (SWP) podejmuje działania, których celem jest tworzenie dla cudzoziemców sprzyjających warunków do integracji społecznej.

W ramach działań podjętych przez Samorząd Województwa Pomorskiego zdiagnozowano sytuację oraz potrzeby imigrantów, obejmując również diagnozą studentów zagranicznych. W 2016 roku zorganizowano badanie „Pomorski rynek pracy w kontekście relokacji pracowniczej. Wyzwania i potencjały.” Badanie zostało opracowane przez Ośrodek Badań i Analiz Społecznych (OBIAS) na zlecenie Agencji Rozwoju Pomorza S.A.. Głównym jego celem było ustalenie, co rzeczywiście przyciąga na Pomorze pracowników zagranicznych oraz osoby z innych regionów. Badaniem objęto pracowników sektora IT i SSC (Shared Services Centres – usługi wspólne dla biznesu) w Trójmieście – 367 osób oraz studentów pomorskich uczelni – 635 osób. Kolejną diagnozą było badanie „Obywatele Ukrainy na pomorskim rynku pracy”, zrealizowane w roku 2017 przez Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku w ramach Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy (PORP). Ponadto, badanie pt. „Potencjał województwa pomorskiego w zakresie przyciągania studentów spoza regionu,” zrealizowane w ramach przedsięwzięcia „Study in Pomorskie, którym objęto ponad 1000 studentów z dziewięciu publicznych oraz czterech niepublicznych uczelni, pozwoliło na sformułowanie rekomendacji służących lepszemu ukierunkowaniu oraz dopasowaniu obsługi studentów zagranicznych do ich potrzeb i oczekiwań. Udało się również opracować zestaw konkretnych narzędzi i działań, czyli tzw. dobrych praktyk integracji, które są przygotowane do zastosowania przez pomorskie uczelnie.

W dniu 3 kwietnia 2018 roku został powołany przez Zarząd Województwa Pomorskiego zespół zadaniowy ds. regionalnej polityki migracyjnej. Celem powołania zespołu było podjęcie oraz skoordynowanie działań Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz wspierania integracji imigrantów. Problemy związane z pobytem oraz integracją imigrantów powodują że zachodzi potrzeba ich dogłębnej konsultacji. Powołany zespół dokonał między innymi analizy dokumentu rządowego, dotyczącego polityki migracyjnej pt. „Priorytety społeczno – gospodarcze polityki migracyjnej”. Ponadto, zespół zajmuje się nadzorem nad realizacją projektu „Trzy kroki do integracji na Pomorzu.” W ramach obszaru wymienionego w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontaria-

11 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego (styczeń 2019 rok).

12 *Województwo Pomorskie*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://pomorskieregion.eu/wojewodztwo-pomorskie-p194>.

cie – działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych - Samorząd Województwa Pomorskiego zlecił organizacji pozarządowej realizację zadania - „Trzy kroki do integracji na Pomorzu.” W zakresie realizowanego zadania przeprowadzono spotkania informacyjno – diagnostyczne we wszystkich powiatach województwa pomorskiego. W dziesięciu powiatach zorganizowano także warsztaty, których celem było opracowanie planu działań na rzecz integracji społeczności lokalnej z imigrantami. Ponadto, utworzono specjalne zespoły, które pracowały nad odpowiednimi rozwiązaniami w obszarach kultury, edukacji, zdrowia, bezpieczeństwa, pomocy społecznej oraz zatrudnienia. Powstał również informator, dedykowany samorządom oraz imigrantom, który został przetłumaczony na język ukraiński oraz rosyjski.

Uruchomiono także projekt pt. „Live more. Pomerania”, w ramach systemu obsługi inwestorów zagranicznych Invest in Pomerania. W zakresie projektu prowadzone są kampanie promocyjno – informacyjne oraz portal informacyjny <https://livemorepomerania.com/>, służące zwiększeniu świadomości cudzoziemców o życiu, pracy oraz o studiach na Pomorzu. Portal Live more. Pomerania funkcjonuje również w angielskiej wersji językowej.¹³

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku prowadzi również szereg działań, mających na celu zwiększenie wiedzy i kompetencji pracowników różnych instytucji oraz służb, mających styczność z cudzoziemcami bądź pracujących w zakresie obsługi i wsparcia obcokrajowców. Wprowadzono szkolenia, dotyczące zmian w przepisach przy zatrudnianiu cudzoziemców po 1 stycznia 2018 roku. Dotychczas w szkoleniach udział wzięło ponad pięćdziesięciu pracowników powiatowych urzędów pracy, którzy zajmują się obsługą pracodawców zatrudniających obcokrajowców. Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku przy współpracy z Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek zrealizował szkolenie, którego celem było przygotowanie do świadczenia usług na rzecz imigrantów przez doradców zawodowych z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Gdańsku i Słupsku oraz doradców EURES, czyli Europejskiego Portalu Mobilności Zawodowej. Szkolenie swoim zakresem obejmowało zagadnienia dotyczące kompetencji międzykulturowych, komunikacji międzykulturowej oraz najtrudniejszych obszarów różnic międzykulturowych. Na szkoleniu zostały poruszone kwestie związane z aktywnym udziałem imigrantów w lokalnym rynku pracy oraz specyfiki pracy doradczej wykonywanej na rzecz cudzoziemców.

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku prowadzi także działania skierowane do pracodawców zatrudniających obco-

krajowców, które koncentrują się na zwiększeniu ich wiedzy i świadomości w zakresie legalnego zatrudniania cudzoziemców oraz zawierania prawidłowych umów. Przykładem tego typu działań jest współpraca Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku z Powiatowymi Urzędami Pracy, Państwową Inspekcją Pracy, Strażą Graniczną oraz z Urzędem Skarbowym. W ramach tej współpracy przeprowadzono cykl spotkań informacyjnych dla pracodawców pt. „Pomorskie wspiera pracodawców.” Dotychczas odbyło się jedenaście spotkań informacyjnych, które dotyczyły przede wszystkim zmian w przepisach o zatrudnianiu cudzoziemców po 1 stycznia 2018 roku. Wzięło w nich udział ponad pięćuset pracodawców. Przy współpracy z Państwową Inspekcją Pracy, Strażą Graniczną oraz Stowarzyszeniem Agencji Zatrudnienia zainicjowano cykliczne szkolenia dla pracodawców, którzy przy zatrudnianiu cudzoziemców korzystają z usług agencji zatrudnienia. Do tej pory uczestniczyło w nich ponad dziewięćdziesięciu pracodawców. Wojewódzki Urząd Pracy prowadzi także szkolenia obejmujące swoim zakresem kwestie pobytu oraz zatrudniania cudzoziemców, które dedykowane są agencjom zatrudnienia. Uczestniczą w nich także przedstawiciele Straży Granicznej, Państwowej Inspekcji Pracy oraz pracownicy Publicznych Służb Zatrudnienia. Tematyka szkoleń koncentruje się na kwestiach dotyczących legalności pobytu cudzoziemców, przestrzegania przepisów przez agencje zatrudnienia, bezpieczeństwa, zdrowia pracowników transgranicznych oraz nowych form zatrudniania cudzoziemców. W szkoleniach tych dotychczas udział wzięło stu trzydziestu przedstawicieli agencji zatrudnienia. Warto również nadmienić, że przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku aktywnie uczestniczą w pracach Wojewódzkiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz biorą udział w różnorodnych wydarzeniach, np. targach pracy, warsztatach oraz konferencjach, upowszechniając wiedzę z zakresu legalnego zatrudnienia w kraju oraz zagranicą.

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku koncentruje się również na organizacji szeregu przedsięwzięć integrujących całe środowisko zawodowe – instytucji, służb oraz organizacji pozarządowych. W tym obszarze organizowane są spotkania informacyjne pracowników Publicznych Służb Zatrudnienia z udziałem przedstawicieli Państwowej Inspekcji Pracy, Straży Granicznej, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędu Statystycznego oraz Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego. Ponadto, prowadzony jest dialog pomiędzy Publicznymi Służbami Zatrudnienia w województwie pomorskim. Przykładem takich działań jest Seminarium Dobrych Praktyk Publicznych Służb Zatrudnienia, którego celem jest wzmacnianie kompetencji pracowników Publicznych Służb Zatrudnienia, niezbędnych w pracy z klientami w urzędzie, w tym z cudzoziemcami. Kolejną inicjatywą Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku koncentrującą się na problemie integracji

13 *Live more. Pomerania*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://livemorepomerania.com/>.

międzykulturowej jest organizacja w ramach wdrażania Pomorskiego Systemu Poradnictwa Zawodowego, przy współpracy z Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek szkoleń w zakresie pracy doradcy zawodowego z cudzoziemcami. Zakres tematyczny szkoleń dotyczył w szczególności: aspektów formalno – prawnych zatrudniania cudzoziemców w Polsce, specyfiki pracy doradczej świadczonej na rzecz obcokrajowców, konsekwencji nieudokumentowanej pracy cudzoziemców, różnic kulturowych i komunikacji międzykulturowej, a w praktyce budowania wzajemnych relacji i świadczenia usług na rzecz społeczności imigrantów. Wydarzeniem, które miało na celu wsparcie doradców zawodowych z regionu była konferencja pt. „Doradztwo zawodowe wobec różnorodności kulturowej – perspektywy i wyzwania”. Tematyka konferencji obejmowała rozwój kompetencji doradców zawodowych z województwa pomorskiego oraz dzielenie się wiedzą i doświadczeniami w takich dziedzinach jak np. rynek pracy postrzegany z perspektywy wielokulturowości - jako spotkania na styku kultur – perspektywa pracodawcy i pracownika oraz doradcy zawodowego, jak również kompetencje międzykulturowe w pracy doradcy zawodowego. Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku na bieżąco organizuje cykl seminariów skierowanych do wielu instytucji: samorządów, organizacji pracodawców, związków zawodowych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, publicznych służb zatrudnienia, akademickich biur karier, ochotniczych hufców pracy, agencji pracy, partnerów PORP (Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy), instytucji szkoleniowych oraz Samorządu Województwa Pomorskiego. Podczas tych spotkań prezentowane są wyniki monitoringu, przeprowadzonych badań oraz analiz, które dotyczą roli cudzoziemców na pomorskim rynku pracy. Konferencja pt. „Wyzwania dla samorządu terytorialnego w dobie imigracji ekonomicznej” była doskonałą okazją do upowszechniania inicjatyw na rzecz wsparcia cudzoziemców na pomorskim rynku pracy oraz działań w ramach Pomorskiego Samorządowego Centrum Kompetencji w zakresie integracji imigrantów. Ponadto, Pomorska Wojewódzka Rada Rynku Pracy w Gdańsku, będąca organem opiniodawczo – doradczym Marszałka Województwa Pomorskiego, zaproponowała rozszerzenie przedstawionego przez Wojewodę Pomorskiego „Wykazu zawodów, w stosunku do których wydanie zezwolenia na pracę nie wymaga uwzględnienia informacji starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy w oparciu o rejestry bezrobotnych i poszukujących pracy lub negatywny wynik rekruta-

tacji organizowanej dla pracodawcy”¹⁴ o dodatkowe zawody w poszczególnych powiatach w województwie. Wykaz został zaakceptowany, a po jego wejściu w życie przyczynił się do skrócenia czasu wydawania decyzji związanych z uzyskaniem zezwolenia na pracę dla cudzoziemców, w zawodach deficytowych na pomorskim rynku pracy.

Urząd Gminy Boronów¹⁵

Gmina Boronów położona jest w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie lublinieckim, w odległości około 20 km na południowy zachód od Częstochowy i około 60 – km na północ od miasta wojewódzkiego czyli od Katowic. Zajmuje obszar 5.634 hektara i liczy ok. 3500 mieszkańców. Boronów jest jedną z najstarszych miejscowości śląskich. Odkryte na jego obszarze najstarsze ślady działalności ludzkiej sięgają środkowego okresu epoki kamiennej, a początków stałego osadnictwa na tym terenie należy upatrywać już u schyłku młodszego okresu epoki kamiennej. W okresie kultury łużyckiej, tj. w VIII – V wieku przed Chrystusem znajdowała się w tym miejscu dość rozległa osada ludzka. Bogate tradycje hutnicze i górnicze sięgają schyłku średniowiecza. Istniały tutaj huty żelaza oraz huty szkła, a w sąsiedztwie Boronowa wydobywano kruszce srebrno-olowiowe oraz rudę żelazną. Od dawien dawna bogactwem tego regionu były także rozległe lasy. Mimo ich znacznego przetrzebienia w czasach pruskich, dochowały się one do dziś i nadal są ważnym atutem gospodarczym i krajobrazowym tego terenu.¹⁶

Społeczeństwo Boronowa jest dość spójne, a znaczące różnice kulturowe nie są zauważalne. Mieszkańcy w większości są wyznawcami wiary katolickiej, wspólnie obchodzą święta oraz hołdują podobnym wartościom, takim jak: rodzina, praca oraz wspólne spędzanie czasu wolnego.

Gmina Boronów, ze względu na położenie geograficzne oraz uwarunkowania historyczne, ma wpisana w swoje losy integrację śląską oraz polsko – niemiecką. W latach osiemdziesiątych dwudziestego wieku wielu mieszkańców Boronowa wyjechało w poszukiwaniu pracy do Niemiec, gdzie założyło swoje rodziny. Obecnie młode pokolenia, które utożsamiają się z kulturą niemiecką, odwiedzają Boronów najczęściej

14 Informacja starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], https://www.gup.gdansk.pl/pracodawcy_przedsiębiorcy/Informacja_starosty_o_braku_mozliwosci_zaspokojenia_potrzeb_kadrowych_pracodawcy.html.

15 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Gminy Boronów (styczeń 2019 rok).

16 Gmina Boronów, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <http://ug.boronow.pl/index.php/o-gminie>.

w czasie wakacji, bądź świąt i przebywają na terenie gminy, integrując się w gronie rodzinnym lub wśród przyjaciół.

Ponadto, uczniowie szkoły w Boronowie mają możliwość nauki języka niemieckiego w ramach języka mniejszości narodowej. Podczas zajęć zapoznają się także z kulturą, geografą i cywilizacją Niemiec.

Na przełomie ostatnich dwóch lat w gminie Boronów miał miejsce dość znaczący napływ ludności ukraińskiej. Na początku przybyli mężczyźni poszukujący zatrudnienia w miejscowych zakładach pracy. Niektórzy z nich zdecydowali się na sprowadzenie do Polski swoich rodzin, które z czasem zaczęły wrastać w społeczność lokalną oraz integrować się z miejscową ludnością. Mieszkańcy gminy Boronów oraz zakłady pracy przygotowały dla przybyszów z Ukrainy dogodne warunki lokalowe. Obecnie dzieci, które wraz ze swoimi rodzicami przybyły do Boronowa z Ukrainy, uczęszczają do polskiej szkoły i biorą udział w przedstawieniach, a dorośli korzystają z oferty kulturalnej Gminnego Ośrodka Kultury oraz stowarzyszeń działających na terenie gminy. Warto dodać, iż lokalni przedsiębiorcy oraz sklepikarze dostosowują swoje usługi do potrzeb ludności ukraińskiej wprowadzając opisy oferowanych produktów oraz usług również w języku ukraińskim.

Pomimo że Gmina Boronów nie posiada w swoim budżecie środków finansowych przeznaczonych ściśle na integrację międzykulturową, samorząd angażuje się i wspiera tego typu działania. Przykładem może być udzielanie pomocy oraz wyjaśnień w wypadku problemów związanych meldunkiem. Samorząd dotuje także przedsięwzięcia związane z integracją oraz przeznacza środki w budżecie na działania Gminnego Ośrodka Kultury również w zakresie integracji międzykulturowej.

Urząd Gminy Brwinów¹⁷

Brwinów to tętniące życiem nieduże miasto, w którym dominuje zabudowa willowa z okresu międzywojennego. Brwinów jest gminą miejsko-wiejską, która jest położona w powiecie pruszkowskim w odległości około 25 km od Warszawy. Gminę zamieszkuje ponad 24 tysiące osób, a w samym mieście, które stanowi centrum administracyjno-usługowe gminy, mieszka ok. 12 tysięcy osób. Gmina Brwinów położona jest na Nizinie Mazowieckiej – Równinie Łowicko-Błońskiej, w centrum historycznego Mazowsza. Warto dodać, iż północno zachodnia część Gminy Brwinów ma charakter rolniczy, na południu występują obszary leśne powiązane z Lasem Młochowskim. Część gminy Brwinów obejmuje Obszar Chronionego Krajo-

brazu (Jest to układ powiązanych ze sobą terenów w województwie mazowieckim, wyróżniających się krajobrazowo o zróżnicowanych cennych ekosystemach), a z północnego wschodu na południowy zachód przebiega ciąg ekologiczny, łączący Kampinoski Park Narodowy z Chojnowskim Parkiem Krajobrazowym o istotnym znaczeniu ekologicznym dla całego obszaru.¹⁸

Należy podkreślić, iż Gmina Brwinów jest zaangażowana w promocję wszelkich działań skupiających się na integracji międzykulturowej. Przez wiele lat we wsi Moszna, usytuowanej na terenie gminy Brwinów funkcjonował ośrodek dla uchodźców z Czeczenii. Ośrodek został zamknięty w 2012 roku. Dzieci i młodzież z ośrodka uczęszczały do miejscowej szkoły podstawowej, a gmina zadbała o dowóz uczniów i pomoc w integracji w nowym środowisku. W działaniach na rzecz integracji miał pomóc zrealizowany przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej projekt: *Dzieci dla integracji - warsztaty międzykulturowe*. Celem projektu była integracja dzieci polskich i dzieci uchodźców z Czeczenii i ich rodzin poprzez wspólną aktywność artystyczną. Grupę docelową stanowiły dzieci i młodzież z Polski i z Czeczenii w liczbie około 60 osób od ósmego do piętnastego roku życia. W ramach projektu przeprowadzone zostały warsztaty filmowe, plastyczne, muzyczne, aktorskie i taneczne, a także międzykulturowe zajęcia kulinarne – wspólne czeczeńsko-polskie gotowanie. Efektem zajęć było stworzenie 30 minutowego filmu dokumentalno-fabularnego. Istotnym działaniem w projekcie był udział w nim rodziców. Grupy dzieci uczestniczące w projekcie były mieszane kulturowo i miały szansę na lepsze poznanie się i nawiązanie wspólnych, bliższych relacji. Podjęta została także próba aktywizacji nie tylko dzieci, ale również osób dorosłych, które często borykają się z problemami bezrobocia i wykluczenia społecznego. Projekt został zrealizowany dzięki współpracy z licznymi organizacjami i instytucjami działającymi na terenie gminy Brwinów, tj. Urzędu Gminy Brwinów, Gminnego Ośrodka Kultury, Towarzystwa Przyjaciół Brwinowa, Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie i Ochotniczej Straży Pożarnej w Brwinowie.

Urząd Miasta w Brzegu¹⁹

Miasto Brzeg położone jest na Nizinie Śląskiej, na historycznym szlaku łączącym wschód z zachodem – paneuropejskiej Via Regia, w miejscu gdzie niegdyś u wysokiego brzegu rzeki Odry krzyżowała się ta Królewska Droga z drogą ku Morzu

18 O Brwinowie, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://www.brwinow.pl/>.

19 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Miasta w Brzegu (styczeń 2019 rok).

17 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Gminy Brwinów (styczeń 2019 rok).

Bałtyckiemu. Brzeg to miejsce kilkusetletniego panowania piastowskiego rodu książąt brzeskich, miasto urodzin malarza Oskara Molla, czy światowej sławy dyrygenta Kurta Masura, a także rodzinne miasto Bartolomeusa Steina – pierwszego Ślązaka, który w dobie średniowiecza stworzył prekursorski, pełny opis swej dzielnicy. Zanim powstało miasto, w jego miejscu istniały trzy osady przedlokacyjne. Największą, z nich z siedzibą przedstawiciela książęcego, była osada Wysoki Brzeg, wymieniana w dokumentach już w 1234 roku. Od niej właśnie pochodzi nazwa dzisiejszego miasta. Brzeg otrzymał prawa miejskie pomiędzy 1246 a 1248 rokiem. O bogatej przeszłości miasta świadczą dziś monumentalne zabytki. Najokazalszym jest siedziba piastowskiego rodu – zamek książąt brzeskich. Na uwagę zasługują też zabytkowe kościoły, renesansowy ratusz oraz piękne gotyckie, renesansowe i barokowe kamienice mieszczańskie.²⁰

Władze lokalne zaangażowane są w integrację międzykulturową, szczególnie w działania na rzecz społeczności romskiej. Obywatele, wywodzący się z tej społeczności traktowani są na równi z pozostałymi mieszkańcami Brzegu. Romom zamieszkującym w Brzegu przysługują te same prawa jak innym mieszkańcom w zakresie pomocy socjalnej, np. przy ubieganiu się o dodatki mieszkaniowe, stypendia socjalne dla uczniów, czy inną pomoc materialną i finansową, np. z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Władze Brzegu podejmowały i podejmują różnego rodzaju inicjatywy dotyczące funkcjonowania społeczności romskiej w mieście. W 2018 roku na terenie Gminy Brzeg zrealizowano zadania pod nazwą: *Zakup ubezpieczeń od następstw nieszczęśliwych wypadków dla dzieci pochodzenia romskiego oraz Zakup przyborów szkolnych dla dzieci pochodzenia romskiego*. Realizacja zadań możliwa jest dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce.

W 2018 roku z przekazanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotacji na realizację Programu Integracji Społeczności Romskiej w Polsce wykonano remont dwóch lokali mieszkalnych zajmowanych przez rodziny pochodzenia romskiego. W pierwszym z lokali wykonano łazienkę i wyposażono ją w urządzenia sanitarne. Dodatkowo w lokalu została wymieniona stolarka drzwiowa oraz okienna, wymieniono okładziny podłogowe, naprawiono tynki. Mieszkanie zostało także odmalowane. Przebudowany został również piec kafłowy oraz naprawione przewody kominowe. W drugim lokalu w wyniku przeprowadzonego remontu wykonano centralne ogrzewanie z kotłem gazowym oraz wymieniono okładziny

podłogowe. Należy zaznaczyć, iż przeprowadzone remonty znacznie poprawiły warunki mieszkaniowe dla osób zamieszkujących w tych lokalach.

Urząd Miejski w Bytowie²¹

Gmina Bytów znajduje się w zachodniej części województwa pomorskiego, na terenie powiatu bytowskiego. Siedzibą władz powiatowych jest miasto Bytów. Gmina Bytów zajmuje powierzchnię 198 km² (w tym miasto 9 km²) i jest gminą miejsko-wiejską. Początki bytowskiego grodu sięgają wczesnego średniowiecza. Jego założycielem był najprawdopodobniej człowiek o imieniu Byt, od którego miasto wzięło swoją nazwę. Najstarszy zapis nazwy miasta w formie „Butow” pochodzi z roku 1321. Bogata historia Bytowa oraz jego położenie geograficzne stanowiły o wielokulturowości miasta. Przez wieki swego istnienia Bytów był miastem pogranicza, zarówno w znaczeniu geopolitycznym, jak i narodowościowym. Do 1945 r. żyli w nim obok siebie Kaszubi, Polacy i Niemcy, a także do lat trzydziestych XX wieku, Żydzi. Niemcy niewątpliwie stanowili największy odsetek ludności, oni też nadawali główny ton życiu miasta. W myśl traktatów, kończących II wojnę światową, Bytów został przyznany Polsce. Ludność niemiecka opuściła tereny Bytowa, a na jej miejsce przybyli Polacy ze wszystkich zakątków kraju, w tym z utraconych Kresów, Ukraińcy oraz spora grupa Kaszubów z sąsiednich powiatów, która wzmocniła liczebnie najstarszą ludność Bytowa i okolic. Po odzyskaniu pełnej niepodległości przez Polskę po roku 1989, miał miejsce pełen i nieskrępowany powrót do dawnych tradycji różnych grup narodowościowych i etnicznych zamieszkujących Bytów. Obecnie swój renesans przeżywa miejscowa Kaszubszczyzna, a do swoich korzeni powracają mniejszości narodowe Ukraińców i Niemców.²²

Pomimo iż aktualnie Gmina Bytów nie dysponuje odrębną strategią wdrażania integracji międzykulturowej, władze lokalne aktywnie angażują się w działania na rzecz cudzoziemców zamieszkujących na terenie miasta i gminy. Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie są z pewnością działania skierowane do organizacji pozarządowych. W drodze konkursów dla organizacji pozarządowych Gmina Bytów przeznaczyła środki finansowe na działanie w zakresie „Nauki języka polskiego dla cudzoziemców przebywających na terenie gminy Bytów w celach zarobkowych”. Pozwoliło to na wsparcie integracji międzykulturowej na terenie gminy.

21 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Miejski w Bytowie (styczeń 2019 rok).

22 *Urząd Miejski w Bytowie – Gmina*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://www.bytow.com.pl/>.

20 *Poznajcie Brzeg*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://brzeg.pl/miasto/poznajcie-brzeg/>.

Ponadto, również w drodze konkursu został zgłoszony projekt pt. „Sieci integracji. Miasto Bytów”. Projekt ten składa się z trzech działań: przystanek informacja, jako punkt informacyjny, przystanek język oraz przystanek kultura, jako działania integracyjne. Celem prowadzonych działań jest wsparcie integracji społecznej cudzoziemców przebywających na terenie gminy Bytów z mieszkańcami. Integracja odbywa się poprzez doradztwo obywatelskie, wzmocnienie kompetencji językowych, uczestnictwo w kulturze oraz upowszechnienie tematyki migracji i integracji wśród mieszkańców Bytowa. Efektami realizowanego projektu było dwadzieścia siedem godzin poradnictwa dla bytowskich pracodawców w zakresie zatrudnienia cudzoziemców. Ponadto, około osiemdziesięciu cudzoziemców pracujących w gminie Bytów ukończyło kurs językowy oraz nabyło umiejętność posługiwania się językiem polskim w stopniu minimum podstawowym. Projekt objął swym zasięgiem również dwadzieścia siedem godzin doradztwa obywatelskiego dla cudzoziemców przebywających lub zamierzających mieszkać i pracować w gminie Bytów. Grupa stu pięćdziesięciu osób zwiększyła także swoją wiedzę poprzez udział w przystanku kultura, który obejmował trzy spotkania tematyczne. Ponadto, organizowane są wspólne masowe imprezy kulturalne dla wszystkich mieszkańców Bytowa i okolic.

Należy podkreślić, iż wielokulturową społeczność bytowską, mimo dzielących ją różnic, cechuje harmonijne współistnienie. Na taką sytuację pewnością mają wpływ przedsięwzięcia podejmowane przez władze lokalne w zakresie integracji międzykulturowej.

Urząd Miasta Legnica²³

Legnica położona jest w widłach rzek Kaczawy i Czarnej Wody, na pograniczu Pogórza Sudeckiego i Niziny Śląskiej na wysokości 113-168 m n.p.m. Jej klimat zaliczany jest do najcieplejszych w Polsce, omawiany obszar charakteryzuje największa w skali kraju ilość dni słonecznych. Legnica jest jednym z najstarszych miast w regionie oraz trzecim co do wielkości miastem na Dolnym Śląsku. Miasto liczy ponad 100 tys. mieszkańców. Obecnie Legnica stanowi ważne centrum gospodarcze oraz znaczący w skali regionu i kraju ośrodek kulturalny oraz akademicki. Miasto położone jest w centrum Dolnego Śląska - na skrzyżowaniu europejskich szlaków komunikacyjnych. Takie usytuowanie ma istotne znaczenie dla jego rozwoju gospodarczego i turystycznego. Równie ważne jest

bliskie sąsiedztwo z Niemcami i Czechami. Legnica leży na historycznych trasach: wędrówek cystersów oraz handlowo-pielgrzymkowej Via Regia rozpoczynającej się w Portugalii, a kończącej na Ukrainie. Dzisiaj także jest ważnym węzłem komunikacyjnym: drogowym z autostradą A-4 (wschód-zachód) i drogą krajową nr 3 (północ-południe) oraz kolejowym Wrocław - Drezno. Legnica, Liegnitz, Lignica - pod tą nazwą kryje się miasto o wielowiekowej, barwnej historii, w której splatają się tradycje różnych narodów i kultur. W latach 1945-1993 w Legnicy stacjonował potężny sowiecki garnizon i mieściło się dowództwo Północnej Grupy Wojsk. Miasto przez pół wieku nie posiadało prawdziwej suwerenności i nazywane było „Małą Moskwą”. Zrodził się też szczególny rodzaj współistnienia obok siebie obu społeczności, który niewątpliwie został wymuszony przez politykę i historię. O wielokulturowości miasta decyduje zatem jego położenie jak również bogata, i zarazem skomplikowana historia.²⁴

W powojennej Legnicy znalazły swoją małą ojczyznę różne mniejszości narodowe: Ukraińcy, Łemkowie, Niemcy, Żydzi, Cyganie. Ta ostatnia społeczność, obok żydowskiej, należy do najmniejszych. W drugiej połowie lat 40 i w latach 50 przez Legnicę przemieszczało się dziesiątki rodzin cygańskich, jednak niewiele z nich pozostało na stałe. W 1960 r. w ewidencji znalazło się 46 osób. Z czasem liczba Cyganów osiedlających się w Legnicy powoli rosła. [...] W roku 1977 w mieście zameldowanych było 117 osób, w tym 64 mężczyzn i 54 kobiety. Dziesięć lat później 67 rodzin skupiało 316 osób. Od tego czasu liczba legnickich Romów nie ulegała istotnym zmianom i do dziś się waha w przedziale od 260 do 300 osób.²⁵

W ramach integracji międzykulturowej realizowanej przez miejscowy Urząd Miasta, Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych corocznie przeprowadza zadanie pn. „Asystent Środowiskowy”, którego celem jest stworzenie warunków, które umożliwią Romom włączenie się w nurt życia lokalnego i korzystanie w pełni z praw przysługujących w Polsce mniejszościom narodowym i etnicznym. W mieście pracuje dwóch asystentów, do zadań których należy: współpraca z rodzinami romskimi w Legnicy oraz z Zarządem Stowarzyszenia Romów w Legnicy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych rodzin cygańskich. W przypadku niezaradności życiowej bądź analfabetyzmu, asystenci oferują swoją pomoc w pisaniu pism urzędowych oraz wspierają i ułatwiają członkom społeczności romskiej dotarcie i kontakt z instytucjami powołanymi do udzielania pomocy, np. MOPS bądź

24 *O Legnicy*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://portal.legnica.eu/o-legnicy/>.

25 *Cyganie legniccy „Szkice Legnickie”, t. XXV, Wojciech Kondusza*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://portal.legnica.eu/program-pomocy-romom-2-155/cyganie-legniccy/>.

23 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Miasta Legnica (styczeń 2019 rok).

PUP. Asystenci pomagają również w docieraniu do rodzinnego poradnictwa specjalistycznego – psychologicznego bądź prawnego oraz informują rodziny romskie o możliwościach korzystania przez dzieci i młodzież ze świetlic środowiskowych i terapeutycznych w mieście. W tym obszarze współpracują z asystentami edukacji romskiej. Asystenci za pośrednictwem Stowarzyszenia Romów w Legnicy również występują z inicjatywą oraz z wnioskami do gminy. Pomagają także w nawiązywaniu zerwanych więzi rodzinnych oraz podejmują działania integrujące środowisko romskie.

Od 2015 roku Wydział Oświaty, Kultury i Sportu w Urzędzie Miasta w Legnicy w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 realizuje szereg zadań skierowanych do dzieci w wieku szkolnym. W roku 2018 zrealizowane zostały takie zadania jak: wspomaganie edukacji przedszkolnej dla dzieci romskich, stypendia motywacyjne oraz zakup wyprawek dla uczniów romskich. W ramach pierwszego działania sfinansowano pobyt dwunastu przedшкоłaków romskich – opiekę i wyżywienie oraz zakup odzieży i obuwia. Drugie zadanie wiązało się z wypłatą stypendiów motywacyjnych dla dzieci romskich - trzydziestu czterech uczniów, osiągających wysokie wyniki w nauce w szkołach podstawowych, klasach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Trzecia inicjatywa obejmowała sfinansowanie zakupu podręczników, przyborów szkolnych, odzieży i obuwia sportowego dla siedemdziesięciu dwóch uczniów.

Urząd Miasta i Gminy w Radkowie²⁶

Gmina Radków, której obszar obejmuje powierzchnię 140 km² jest niewielkim, uroczym zakątkiem położonym z dala od zgiełku dużych aglomeracji przemysłowych, w zachodniej części Ziemi Kłodzkiej. Położenie geograficzne gminy oraz wyjątkowe walory krajoznawcze, powodują że jest to jeden z najatrakcyjniejszych regionów naszego kraju. Szczególną atrakcją turystyczną są pobliskie Góry Stołowe.²⁷

Pomimo iż Gmina Radków nie posiada opracowanej strategii w zakresie integracji międzykulturowej, działania tego typu prowadzone są od wielu lat.

W ramach ścisłej współpracy z administracją rządową na teren Gminy Radków zostały zaproszone dwie rodziny z Ka-

zachstanu, mieszanej narodowości. Rodzinom tym zapewniono bardzo dobre warunki mieszkaniowe oraz bytowe. Ponadto, pracownicy Urzędu Miasta i Gminy w Radkowie objęli te rodziny szczególną opieką.

Z uwagi na fakt, że Gmina Radków położona jest w pobliżu granicy z Czechami, na tzw. terenach odzyskanych, gdzie zamieszkuje dość liczna grupa osób przesiedlonych, działania mające na celu integrację międzykulturową realizowane są na bieżąco. Dzięki organizacji cyklicznych imprez poświęconych kultywowaniu tradycji i zwyczajów świątecznych, udało się wyłonić potrawy i produkty, które można uznać za charakterystyczne oraz będące wizytówką tego wielokulturowego regionu.

Zakończenie

Działania podejmowane w zakresie integracji międzykulturowej różnią się znacznie między sobą w ośmiu poddanych analizie samorządach. Uogólniając, możemy wskazać trzy sfery, w obrębie których prowadzona jest polityka integracji międzykulturowej: edukacyjną, kulturalną oraz socjalną. Do działań w sferze edukacji zaliczyć możemy różnorodne zajęcia integracyjne, adaptacyjne oraz wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów obcego pochodzenia; rozmaite szkolenia i kursy dedykowane obcokrajowcom, ale także i instytucjom oraz organizacjom, które odpowiadają za ich integrację i zapewnienie równouprawnienia. Kazimierz Czerwiński doszedł do wniosku, że działania w ramach edukacji międzykulturowej powinny mieć za wspólną podstawę dobre wzajemne poznanie²⁸. Tak właśnie można określić cel szeroko pojętych działań edukacyjnych w przypadku opisanych samorządów lokalnych. W zakresie edukacji w węższym rozumieniu, jako edukacji szkolnej, badane samorzady lokalne wykazują się troską o to, na co kładła nacisk Knocińska w swojej publikacji — o wychowanie młodzieży do i w wielokulturowości, w tym o edukację antydyskryminacyjną²⁹. W sferze socjalnej obcokrajowcy mogą liczyć na wsparcie finansowe, ubezpieczenia, opiekę społeczną czy zdrowotną, a także na pomoc w poszukiwaniu pracy i zakwaterowania, a nawet w rozwiązywaniu doraźnych problemów. Organizowaniem kulturalnych inicjatyw wśród lokalnej społeczności zajmują się natomiast różnego rodzaju ośrodki, centra czy fundacje.

28 K. Czerwiński, *Wielokulturowość a zagrożenie bezpieczeństwa – wyzwania dla edukacji*, [w:] *Komunikowanie społeczne w wielokulturowych społeczeństwach. Wielowymiarowe zagrożenia bezpieczeństwa*, (red.) K. Czerwiński, M. Fiedora, K. Węc, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 95.

29 A. Knocińska, s. 58.

26 Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach: Urząd Miasta i Gminy w Radkowie (styczeń 2019 rok).

27 *Miasto i Gmina Radków*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], http://www.naszlaku.pl/dane/prezent/_prez_gm/3_radkow/radkow_1.htm.

Zestawiając ze sobą wyniki badań przeprowadzonych na poszczególnych obszarach, możemy wysnuć wniosek, iż bardziej złożone i wieloaspektowe rozwiązania oparte na strategiach integracyjnych wdrażane są głównie przez większe samorządy lokalne. Mniejsze samorządy nie posiadają środków finansowych przeznaczonych ściśle na integrację międzykulturową lub posiadają ograniczone środki.

Dążenie do szeroko rozumianej integracji międzykulturowej z pewnością nie jest dla samorządów terytorialnych zadaniem łatwym, szczególnie w dobie kryzysu migracyjno-uchodźczego, jest jednak konieczne, by społeczeństwo mogło prawidłowo funkcjonować.

Bibliografia

Pozycje literaturowe:

- Bauman Z., *Edukacja w świecie diaspor* [w:] Z. Mach, I. Głuszyńska (red.), *Aktualne zagrożenie dla wartości związanych z wielokulturowością*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2009.
- Boćwińska-Kiluk B., *Uwarunkowania komunikacji międzykulturowej*, [w:] *Od wielokulturowości miejsca do międzykulturowości relacji społecznych. Współczesne strategie kreowania przestrzeni życia jednostki*, (red.) J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, B. Boćwińska-Kiluk, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2014.
- Budakowska E., *Wielokulturowość: ponowoczesnym nacjonalizmem?*, [w:] *Integralnokulturowe badanie kontaktu kulturowego. Wybrane problemy społeczne i prawne*, (red.) J. Królikowska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
- Czerwiński K., *Wielokulturowość a zagrożenie bezpieczeństwa – wyzwania dla edukacji*, [w:] *Komunikowanie społeczne w wielokulturowych społeczeństwach. Wielowymiarowe zagrożenia bezpieczeństwa*, (red.) K. Czerwiński, M. Fiedora, K. Węc, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011.
- Knocińska A., *Problemy komunikacji międzykulturowej w II Rzeczypospolitej (1918-1939) – antecedencje i inspiracje współczesności*, [w:] *Wieloaspektowość komunikacji społecznej w środowisku wielu kultur*, (red.) K. Czerwiński, M. Fiedor, D. Wosik-Kawala, Wydawnictwo Adam Marszałek, Gnieźnieńska Szkoła Wyższa, Toruń 2012.

Materiały źródłowe:

- Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Gminy Boronów (styczeń 2019 rok).
- Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Gminy Brwinów (styczeń 2019 rok).
- Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego (styczeń 2019 rok).

Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Miasta i Gminy w Radkowie (styczeń 2019 rok).

Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Miasta Legnica (styczeń 2019 rok).

Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Miasta w Brzegu (styczeń 2019 rok).

Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Miejski w Białymstoku (styczeń 2019 rok).

Materiały źródłowe uzyskane w badanych samorządach:
Urząd Miejski w Bytowie (styczeń 2019 rok).

Źródła internetowe:

- Cyganie legniccy „Szkice Legnickie”*, t. XXV, *Wojciech Kondusza*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://portal.legnica.eu/program-pomocy-romom-2-155/cyganie-legniccy/>
- Fundacja DIALOG*, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/>.
- Fundacja DIALOG – Misja*, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/o-nas/misja/>.
- Fundacja DIALOG – Statut Fundacji DIALOG*, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], <http://fundacjadialog.pl/o-nas/statut/>.
- Gmina Boronów*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <http://ug.boronow.pl/index.php/o-gminie>.
- Informacja starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], https://www.gup.gdansk.pl/pracodawcy_przedsiębiorcy/Informacja_starosty_o_braku_mozliwosci_zaspokojenia_potreb_kadrowych_pracodawcy.html.
- Live more. Pomerania*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://livemorepomerania.com/>.
- Miasto i Gmina Radków*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], http://www.naszlaku.pl/dane/prezent/_prez_gm/3_radkow/radkow_1.htm.
- O Białymstoku*, [online] [dostęp 16 stycznia 2019], https://www.bialystok.pl/pl/o_nas.
- O Brwinowie*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://www.brwinow.pl/>.
- O Legnicy*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://portal.legnica.eu/o-legnicy/>.
- Poznajcie Brzeg*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://brzeg.pl/miasto/poznajcie-brzeg/>.
- Urząd Miejski w Bytowie – Gmina*, [online] [dostęp 30 stycznia 2019], <https://www.bytow.com.pl/>.
- Województwo Pomorskie*, [online] [dostęp 17 stycznia 2019], <https://pomorskieregion.eu/wojewodztwo-pomorskie-p194>.

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

EKSPERTYZY NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl